

Lèxic i tècniques de l'art i de l'arquitectura

Codi: 100539

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'art	FB	1	0

Professor de contacte

Nom: Carlos Sanchez Marquez

Correu electrònic: Carlos.Sanchez.Marquez@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Joan Duran Porta

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

L'assignatura té caràcter auxiliar en relació als estudis artístics i pretén proporcionar una base de coneixements terminològics i procedimentals sobre les diverses tècniques, a la vegada que constatar-ne l'evolució històrica. Es posarà particular èmfasi en l'aprenentatge del vocabulari necessari per a entendre la pràctica artística de cada època, i per acostar-s'hi des d'un punt de vista acadèmic i historiogràfic.

El seu estudi en el primer curs de la titulació suposarà una primera presa de contacte amb el vocabulari artístic específic, imprescindible per al domini de la matèria. L'alumne adquirirà els coneixements teòrics i pràctics necessaris de les diferents tècniques artístiques utilitzades al llarg de la història per tal de comprendre millor com aquestes condicionen i actuen en el resultat final de l'obra d'art.

Competències

- Aplicar el domini de l'instrumental crític i metodològic fonamental per comprendre i narrar la història de l'art i per reflexionar sobre la professió de l'historiador de l'art.
- Aplicar metodologies científiques pròpies de la disciplina de la història de l'art
- Demostrar que es coneix la història de les idees artístiques i els principals corrents teòrics que han impulsat la reflexió sobre l'art, el cinema, els seus creadors i el seu públic al llarg de la història.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar coneixements específics sobre l'origen, l'evolució i els diversos camps d'estudi de la història de l'art, així com sobre els temes, el vocabulari i els debats clàssics i actuals de la disciplina.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer la problemàtica, el vocabulari i els conceptes fonamentals de la teoria de l'art i del cinema.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament conceptes bàsics de teoria artística i cinematogràfica i la seva evolució al llarg de la història.
2. Analitzar els debats clàssics i actuals de la disciplina.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Aplicar els coneixements sobre idees estètiques i teoria de l'art en l'anàlisi de la imatge artística
5. Demostrar el coneixement de metodologies científiques, fonts i teoria de l'art en la lectura, la crítica i la interpretació formal, iconogràfica i simbòlica de qualsevol imatge artística o cinematogràfica
6. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
7. Interpretar conceptes fonamentals de teoria artística amb esperit crític.
8. Interpretar i comunicar els continguts d'un text de teoria artística i cinematogràfica.
9. Sintetitzar els coneixements sobre l'origen i les transformacions experimentades per la teoria general de l'art i pels diversos camps d'estudi de la disciplina.
10. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.
11. Utilitzar els coneixements de teoria general de l'art en la crítica de la imatge artística.

Continguts

BLOC TEMÀTIC I: L'ARQUITECTURA

I.1. Definició i tipologies arquitectòniques. El trinomi clàssic de la teoria de l'arquitectura: firmitas, utilitas, venustas (tècnica, funcionalitat, estètica).

I.2. Els materials.

I.3. Elements arquitectònics i sistemes constructius.

I.4. Materials i sistemes constructius des de l'Antiguitat fins al segle XXI. Introducció a la història de l'arquitectura.

I.4.1. Primeres civilitzacions: Mesopotàmia i Egipte.

I.4.2. Grècia i la gestació del vocabulari arquitectònic clàssic: ordres, elements i espais.

I.4.3. El laboratori romà.

I.4.4. Edat Mitjana. Estructures constructives del romànic i el gòtic.

I.4.5. L'edat de l'humanisme.

I.4.6. Segle XIX: eclecticisme i industrialització.

BLOC TEMÀTIC II: LES ARTS PICTÒRIQUES

II.1. Materials i components de la pintura: suports, pigments i aglutinants.

II.2. Vocabulari i tècniques del procediments pictòrics des de l'Antiguitat fins al segle XXI: fresc, tremp, oli, aquarel·la, guaix, pastel, encàustica. La pintura i la percepció visual: alguns problemes importants de la psicologia de la percepció. Estudis sobre el color, la llum i la visió.

II.3. La base gràfica: el dibuix.

II.4. Altres tècniques bidimensionals: mosaic i gravat.

BLOC TEMÀTIC III: LES ARTS ESCULTÒRIQUES

III.1. Significació i valors de les arts escultòriques. Breu revisió històrica.

III.2. Tipologies i materials de l'escultura: pedra, fusta, metall i altres suports.

III.3. Tècniques: talla, modelat, buidat i altres modalitats d'escultura.

BLOC TEMÀTIC IV: ARTS DECORATIVES I DE L'OBJECTE

IV.1. Dimensió historiogràfica de les arts de l'objecte: debat terminològic i conceptual.

IV.2. Els procediments artístics principals i la seva evolució històrica: orfebreria i esmalts, art del tèxtil, vidre, ceràmica.

BLOC TEMÀTIC V: TÈCNiques I LÈXIC DE L'ART CONTEMPORANI

V.1. Les Avantguardes. Tècniques i materials (collage, frottage, grottage, assemblage, colunge, decalcomania).

V.2. Nous comportaments artístics (performance, happening, Land art). La conquesta de l'espai (Instal·lació i intervenció).

V.3. Art i tecnologia: la fotografia, el cine i la televisió com a nous suports. Videoart i Net Art.

Metodologia

L'assignatura es fonamenta en la classe magistral, que anirà acompanyada de les següents activitats formatives. Es durà a terme també la visita a exposicions i museus per tal d'aprofundir en els coneixements tècnics sobre la història de l'art.

Classes teòriques

Exposició dels continguts teòrics fonamentals de la matèria per part del professor mitjançant materials audiovisuals (power point i visualització de vídeos), i amb referències a la bibliografia.

Visites d'especialistes

Presentació de les tècniques i els procediments artístics per part de diferents especialistes (pintors, escultors, restauradors, conservadors) que realitzaran un cas pràctic a l'aula.

Sortides de camp

Es duran a terme dos tipus de sortides de camp complementàries a les classes teòriques:

1. Visita a un conjunt arquitectònic on hi hagi diversitat de materials i tècniques decoratives (pintura sobre taula, pintura mural, escultura, mosaic, ceràmica): Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere de Terrassa-Seu d'Ègara.

2. Visita a una exposició o Museu on es puguin apreciar in situ les diferències tècniques i de conservació que presenten les diverses disciplines artístiques (Museu Nacional d'Art de Catalunya)

Tutories de seguiment del treball individual

Té per objecte veure l'evolució de l'alumne, orientar possibles interessos, i també respondre qualsevol dubte o necessitat respecte el treball individual.

Activitats complementàries

Recomanem l'assistència, sempre que sigui possible, a altres exposicions i conferències relacionades amb l'assignatura i recomanades pel professorat.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	40	1,6	
Tipus: Supervisades			
Treball de curs	20	0,8	
Tipus: Autònomes			
Estudi autònom	60	2,4	
Lectures específiques	14	0,56	
Visita a museus o exposicions	10	0,4	

Avaluació

L'avaluació continuada consisteix en tres apartats:

- **Tres proves parcials** que equivalen a un 75% de la qualificació final.
- **Un treball de curs** que equival al 25%.
- **Dues lectures obligatòries** que s'avaluaran en les proves parcials.

Pel que fa a la reavaluació, s'entén com a complementària i no com a sistema d'avaluació paral·lel. Hi podrà accedir tot aquell alumne que, justificadament, no hagi pogut presentar-se a a algun dels exàmens del curs. Com a mesura de gràcia, es permetrà també l'accés a la reavaluació als alumnes suspesos amb una nota mitjana igual o superior al 4.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Avaluació del treball de curs	25%	1	0,04	2, 6, 10
Exàmens parcials (3)	75%	5	0,2	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11
Reavaluació	Variable	0	0	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA GENERAL

ALEGRE CARVAJAL, E., TUSELL GARCÍA, G. y LÓPEZ DÍAZ, J., Técnicas y medios artísticos, Madrid, 2011.

ANGOSTO, D., et al., Las técnicas artísticas, Akal y Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid, 2005, 4 vols.

BORRAS, G. y FATAS, G, Diccionario de términos de arte y elementos de arqueología, heráldica y numismática, Zaragoza, 1980.

CALVO MANUEL, A.Mª., Conservación y restauración: Materiales, técnicas y procedimientos: De la A a la Z., Barcelona, 1997.

FERNANDEZ ARENAS, J., Introducción a la conservación del patrimonio y técnicas artísticas, Barcelona, 1996.

FUGA, A., Técnicas y materiales del arte, Madrid, 2004.

FULLANA, M., Diccionari de l'Art i dels Oficis de la Construcció, Mallorca, 1974.

GONZÁLEZ VARAS, I., Conservación de bienes culturales. Teoría, historia, principios y normas, Madrid, 1996.

KROUSTALLIS, S.K., Diccionario de materias y técnicas (Vol. I. Materias). Tesauro para la descripción y catalogación de bienes culturales, Madrid, Ministerio de Cultura. 2008.

MALTESE, C. (coor.), Las técnicas artísticas, Madrid, 1985.

MAYER, R., Materiales y técnicas del arte, Madrid, 1993 (2ª ed.).

PLAZA ESCUDERO, L., et al., Diccionario visual de términos arquitectónicos, Madrid, 2008.

RIVERA BLANCO, J.J., Manual de técnicas artísticas. Madrid, 1997.

BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA

ARQUITECTURA

ALONSO PEREIRA, J.R., Introducción a la historia de la arquitectura, A Coruña, 1995.

BENEVOLO, L., Introducción a la arquitectura, Madrid, 1979.

CASTRO VILLALVA, A., Historia de la construcción, Barcelona, 1995.

COLE, E., La gramática de la arquitectura, Madrid, 2003.

DOMINGO I GRABIEL, A. (coor.), Diccionari visual de la construcció (1994), Barcelona, 2005, (6ª ed.).

GARCÍA ROIG, J.M., Elementos de análisis arquitectónico, Valladolid, 1988.

JOKILETHO, J., History of architectural conservation, Oxford, 1999.

KOEPF, H., La arquitectura en sus planos, Madrid, 1999.

KRUFT, H-W., Historia de la teoría de la arquitectura, Madrid, 1990.

LONGOBARDO, J.A., Elementos de la arquitectura, Madrid, 1976.

MÜLLER, W. y VOGEL, G., Atlas de arquitectura, Madrid, 1984-1985, 2. Vols.

ORTEGA ANDRADE, F., Historia de la construcción, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 1993, 4 vols.

PANIAGUA, J. M., Vocabulario básico de arquitectura, Madrid, 1985.

PATETTA, L., Historia de la arquitectura: antología crítica, Madrid, 1997.

PARICIO ANSUATEGUI, I., La construcció de l'arquitectura: les tècniques, Barcelona, 1983-1994, 4 vols.

- PEVSNER, N., Historia de las tipologías arquitectónicas, Barcelona, 1980.
- PEVSNER, N., Diccionario de Arquitectura, Madrid, 1996.
- PUIG GRAU, A., Síntesis de estilos arquitectónicos, Barcelona, 1996.
- ROBERT, M. (ed.), Tecnología arquitectónica hasta la revolución científica. Arte y estructura de las grandes construcciones, Madrid, 2000.
- ROTH, L.M., Entender la arquitectura: sus elementos, historia y significado, Barcelona, 1999.
- SUMMERSON, John, El lenguaje clásico de la arquitectura: de L.B. Alberti a Le Corbusier, Barcelona, Gustavo Gili, 1978.
- VITRUVIO, Arquitectura. Libros I-V (trd. Francisco Manzanero Cano), Madrid: Editorial Gredos, 2008.
- WATKIN, D., Moral y arquitectura, Barcelona, 1977.
- ZEVI, B., El lenguaje moderno de la arquitectura. Guía al código anticlásico: arquitectura e historiografía, Barcelona, 1978.
- ZEVI, B., Espacios de la arquitectura moderna, Barcelona, 1980.
- ZEVI, B., Saber ver l'arquitectura: ensayo sobre la interpretación espacial de la arquitectura, Barcelona, 1981 (4ª ed.).
- ZEVI, B., Leer, escribir, hablar de arquitectura, Barcelona, 1999.
- ARTS PICTÒRIQUES**
- ARNHEIM, R., Arte y percepción visual Madrid, 1954 (1979).
- BALL, P., La invención del color, Madrid, 2003.
- BONTCÉ, J., Técnicas y secretos de la pintura, Barcelona, 1975.
- BLAS BENITO, J. (coord.), Diccionario del Dibujo y la Estampa, Madrid, Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, Calcografía Nacional, 1996.
- BORDINI, S., Materia e imagen: Fuentes bibliográficas de las técnicas de la pintura, Barcelona, 1995.
- BRUSATIN, M., Historia de los colores, Barcelona, 1987.
- CAGE, J., Color y cultura: la práctica y el significado del color de la Antigüedad hasta la abstracción, Madrid, 1993.
- CENNINNI, C., Il libro dell'arte, ed. de F. Brunello, Vicenza, 1982.
- CODINA, R., Procediments pictòrics: Experimentació amb el material, Barcelona, 2000.
- D'ANNA, G., et al., Preparazione e Finitura delle opere pittoriche, materiali e metodi. Preparazioni e imprimiture. Leganti. Vernici. Cornici, Milan, 1993.
- DE GRANDIS, L., Teoría y uso del color, Madrid, 1985.
- DÍAZ MARTOS, A., Restauración y conservación del arte pictórico, Madrid, 1975.
- DOERNER, M., Los materiales de la pintura y su empleo en el arte, Madrid, 1989.
- GARDNER, H., Arte, mente y cerebro: Una aproximación cognitiva a la creatividad, Barcelona, 1993.

- GASOL, R.M., La tècnica de la pintura mural a Catalunya i les fonts artístiques medievals, Barcelona, 2012.
- GOMBRICH, E.H., Arte e ilusión: Estudio sobre la psicología de la representación pictórica (1959), Barcelona, 1979.
- GOMBRICH, E.H., HOCHBERG, J.E i BLACK, M., Arte, percepción y realidad Barcelona, 1973.
- HAYES, C., Guía completa de pintura y dibujo. Técnicas y materiales, Barcelona, 1980.
- ITTEN, J., El arte del color: Aproximación subjetiva y descripción objetiva del arte (1961), ed. abreviada, Paris, Bouret, s.f.
- JANUSZCZAK, W., et al., Técnicas de los grandes pintores, Madrid, 1981.
- LAMBERT, S., El dibujo: Técnica y utilidad, Madrid, 1985.
- LOSOS, L., Las técnicas de la pintura, el arte y la práctica, Madrid, 1991.
- LEYMARIE, L, MONNIER, G. y ROSE, B., El dibujo, Barcelona, 1979.
- LOUMYER, G., Les traditions techniques de la peinture médiévale, Bruselas, 1914.
- MIDGLEY, B. (ed.), Guía completa de escultura, modelado y cerámica, Madrid, 1982.
- MONTAGNA, G., I pigmenti: prontuario per l'arte e il restauro. Arte y Restauro, Florència, 1993.
- NAVARRO, V., Técnica de la escultura, Barcelona, Manuales Meseguer, 1976.
- PANOFSKY, E., La perspectiva como forma simbólica, Barcelona, 1990.
- PEDROLA, A., Materiales, procedimientos y técnicas pictóricas, Barcelona, 1998.
- PÉREZ SÁNCHEZ, A., Historia del dibujo en España. De la Edad Media a Goya, Madrid, 1986.
- THEOPHILUS, De diversis Artibus, ed. C. R. Dodwell, Londres, 1961.
- VILLARQUIDE, A., La pintura sobre tela I. Historiografía, técnica y materiales, San Sebastián, 2004.
- WITTKOWER, Rudolf, La escultura: procesos y principios, Madrid, Alianza Forma, 1977.
- WOLLHEIM, R., La pintura como arte (1984), Madrid, Visor, 1997.

ARTS ESCULTÒRIQUES

- BRIDGEWATER, A. i BRIDGEWATER, G., La sculpture sur bois, París, 2003.
- CLÉRIN, P., La sculpture: Toutes les techniques, Paris, 1988.
- CAMI y SANTAMERA, J., Escultura en piedra, Barcelona, 2000.
- DE ARRIBA, P., et al., Procedimientos y materiales en la obra escultórica, Madrid, 2009.
- LANTERI, E., Modelling and sculpture: A guide for artists and students, New York, 1965.
- MIDGLEY, B. (ed.), Guía completa de escultura, modelado y cerámica, Madrid, 1982.
- PENNY, N., The materials of sculpture, New Haven, Yale University Press, 1993.
- PLOWMAN, J., Enciclopedia de técnicas escultóricas, Barcelona, 1995.
- RICH, J.C., The materials and methods of sculpture, New York, 1947.

- RICH, J.C., *Sculpture in wood* (1970), Nueva York, Dover, 1992.
- ROGERS, L.R., *Sculpture*, Londres, Oxford University Press, 1969.
- RUDEL, J., *Técnica de la escultura*, México, Breviarios del Fondo de Cultura Económica, 1986.
- SAURAS, J., *La escultura y el oficio de escultor*, Barcelona, 2003.
- VERHELST, W., *Sculpture: Tools, materials, and techniques* Englewood Cliffs (New Jersey), Prentice-Hall, 1973 (1988).
- VIGUÉ, J., (dir.), *La talla: Escultura en madera*, Barcelona, Parramón, 1996.
- V.V.A.A., *Guía práctica de la cantería*, León, Editorial de los Oficios, 1993.

ARTS DECORATIVES I DE L'OBJECTE

- ALCOLEA GIL, S., *Los esmaltes en la orfebrería catalana*, Barcelona, 1962.
- ALCOLEA GIL, S., *Artes decorativas en la España cristiana (siglos XI-XIX) [Ars hispaniæ, t. XX]*, Madrid, 1975.
- AUBERT, M., *Le vitrail en France*, París, 1946.
- BONET CORREA, A. (coord.), *Historia de las artes aplicadas e industriales en España*, Madrid, 1987.
- BARTOLOMÉ ARRAIZA, A. (coord.), *Artes decorativas (vols.1 y 2)*, Madrid, Summa Artis, 1999.
- CELLINI, B., *Tratados de orfebrería, escultura, dibujo y arquitectura (1565...)*, Madrid, 1989.
- COOPER, E., *Historia de la cerámica*, Barcelona, 2004.
- COSENTINO, P., *Enciclopedia de las técnicas de cerámica. Guía de las técnicas de cerámica y su utilización paso a paso*, Madrid, 1991.
- DALMASES, N. de, *L'orfebreria*, Barcelona, 1979
- DODD, A.E., *Dictionary of ceramics: Pottery, glass, vitreous enamels, refractories, claybuilding materials, cement and concrete, electroceramics, special ceramics*, New York, 1964.
- DRAHOTOVA, O., *El arte del cristal en Europa*, Madrid, 1991.
- GÓMEZ REIZ, F., *Los esmaltes sobre metales*, Madrid, 1984.
- GRUBER, A. (dir.), *Las artes decorativas en Europa (vols.1 y 2)*, Madrid, Summa Artis, 2000.
- LAFOND, J., *Le vitrail: Origines, technique, destinées*, Lyon, 1988.
- LAFUENTE FERRARI, E., *La tapicería en España*, Escuela de Artes y Oficios, Madrid, 1943.
- LEACH, B., *Manual del ceramista* Madrid, 1940 (1981).
- LÓPEZ-RIBALTA, N. i VILASÍS I FERNÁNDEZ-CAPALLEJA, A., *L'esmalt: Esmalt al foc sobre metalls -Com es fa?*, Barcelona, 1997.
- MARTÍN ANSÓN, M. L., *Esmaltes en España*, Madrid, 1984
- MIDGLEY, B. (ed.), *Guía completa de escultura, modelado y cerámica*, Madrid, 1982.
- MIGEON, G., *Les arts du tissu*, Paris, 1929.
- NIETO ALCAIDE, V., *La vidriera española: Ocho siglos de luz*, Madrid, 1998.

SPELL, E., Dictionary of enamelling: History and techniques, Londres, 1998.

TALBOT RICE, D., Byzantine glazed Pottery, Oxford, 1930.

TÈCNiques I LÈXIC DE L'ART CONTEMPORANI

ALTHÖFER, H., Restauración de pintura contemporánea: Tendencias, materiales, técnicas, Madrid, 1985 (2003).

AZNAR ALMAZÁN, S i MARTÍNEZ PINO, J., Últimas tendencias del Arte, Madrid, 2009.

BARBERO ENCINAS, J.C., Fondo y figura: El sentido de la restauración en el arte contemporáneo, Madrid, 2008.

CHIANTORE, O. i RAVA, A., Conservare l'arte contemporanea: Problemi, metodi, materiali, ricerche, Milán, 2005.

KULTERMANN, U., The new sculpture: Environments and assemblages, Londres, 1967.

LLAMAS PACHECO, R., Conservar y restaurar el arte contemporáneo, Valencia, 2009.

RAQUEJO, T., LandArt, Madrid, 1998.

RUSH, M., Nuevas expresiones artísticas a finales del siglo XX, Barcelona, 2002.

V.V.A.A., Técnicas de los artistas modernos, Madrid, 1984.

WESCHER, E., La historia del collage: Del cubismo a la actualidad, Barcelona, 1980.